

ČESKÁ REPUBLIKA

R O Z S U D E K

J M É N E M R E P U B L I K Y

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Jana Passera a soudců JUDr. Michala Mazance a Mgr. Davida Hipšra v právní věci žalobce: **TRANS - TECHNIK, spol.s r. o.**, se sídlem Řípská 4, Brno, zastoupeného JUDr. Václavem Faltýnem, advokátem se sídlem náměstí Míru 143, Domažlice, proti žalovanému: **Generální ředitelství cel**, se sídlem Budějovická 7, Praha 4, proti rozhodnutí Celního ředitelství Brno ze dne 10. 1. 2011, čj. 309/2011-010100-21, o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 30. 5. 2012, čj. 30 Af 50/2011 – 26,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II. Žalobce **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.
- III. Žalovanému **s e n e p ř i z n á v á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

I.

1. Rozhodnutím ze dne 16. 11. 2010, čj. 33090-12/2010-016200-021, Celní úřad Brno (dále jen „správní orgán prvního stupně“) shledal, že žalobce se dopustil správního deliktu podle § 298 odst. 1 zákona č. 13/1993 Sb., celní zákon, ve znění účinném do 30. 6. 2011, porušením zájmu společnosti způsobem uvedeným v § 293 odst. 1 písm. b) téhož zákona, protože uvedl nesprávné údaje o zboží podléhajícím dohledu celních orgánů v celním prohlášení ze dne 12. 4. 2010. Správní orgán prvního stupně neuložil žalobci sankci v souladu s § 299 odst. 5 písm. a) celního zákona, uložil mu však povinnost nahradit náklady řízení ve výši 1 000 Kč podle § 79 odst. 5 správního řádu a § 6 odst. 1 vyhlášky č. 520/2005 Sb., o rozsahu hotových výdajů a ušlého výdělku, které správní orgán hradí jiným osobám, a o výši paušální částky nákladů řízení.

2. Celní ředitelství Brno (dále jen „celní ředitelství“) zamítlo odvolání žalobce rozhodnutím ze dne 10. 1. 2011, čj. 309/2011-010100-21.

II.

3. Žalobce napadl rozhodnutí celního ředitelství žalobou u Krajského soudu v Brně, který ji rozsudkem ze dne 30. 5. 2012, čj. 30 Af 50/2011 – 26, zamítl.

4. Podle krajského soudu se napadené rozhodnutí řádně a podrobně zabývalo žalobní námitkou, podle které celní ředitelství nemohlo rozhodnout o spáchání správního deliktu a zároveň o neuložení sankce. Celní ředitelství zdůvodnilo, proč došlo k naplnění skutkové podstaty celního deliktu podle § 298 odst. 1 celního zákona. Žalobce ostatně netvrdil, že by se nedopustil jednání uvedeného v tomto ustanovení a v § 293 odst. 1 písm. b) téhož zákona. Správní orgány správně dovodily, že § 299 odst. 5 písm. a) tohoto zákona umožňuje upuštění od uložení sankce. Jsou-li naplněny podmínky tohoto ustanovení, správní orgán nemusí uložit sankci, kterou by za jiných okolností uložit musel. Krajský soud přisvědčil závěru správních orgánů, že ačkoliv se žalobce dopustil celního deliktu, sankce mu nebude uložena právě s odkazem na § 299 odst. 5 písm. a) celního zákona.

5. Krajský soud byl přesvědčen, že v posuzované věci nebylo namístě zastavit řízení podle § 66 odst. 2 správního řádu, protože nebyly dány podmínky pro jeho aplikaci. Krajský soud považoval závěry celního ředitelství za správné a ztotožnil se s nimi.

6. Krajský soud souhlasil s celním ředitelstvím i v otázce žalobcem tvrzené nezákonnosti výroku o náhradě nákladů řízení. Odůvodnění celního ředitelství bylo přiléhavé a dostatečné. V tomto směru krajský soud v plném rozsahu přebral argumentaci celního ředitelství (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 7. 2007, čj. 8 Afs 75/2005 - 130, č. 1350/2007 Sb. NSS, všechna citovaná rozhodnutí Nejvyššího správního soudu jsou dostupná na www.nssoud.cz). Byl-li žalobce shledán vinným ze spáchání celního deliktu, správní orgán byl povinen uložit mu povinnost nahradit náklady řízení. Výši nákladů řízení žalobce nenapadl, soud ji proto nemusel přezkoumat. Nad rámec nutného odůvodnění však podotkl, že výše nákladů odpovídá zákonné úpravě.

III.

7. Žalobce (stěžovatel) brojil proti rozsudku krajského soudu kasační stížností z důvodu podle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s.

8. Stěžovatel namítl, že trestnost posuzovaného jednání nebyla dána, pokud správní orgány shledaly naplnění podmínek podle § 299 odst. 5 písm. a) celního zákona. Nebylo proto možné rozhodnout, že se stěžovatel dopustil celního deliktu, a zároveň neuložit sankci a uložit povinnost k náhradě nákladů řízení.

9. Podle stěžovatele je řízení o celních deliktech řízením o ukládání sankcí za správní delikty (viz § 298 odst. 1 ve spojení s § 299 celního zákona). Nelze-li uložit sankci, nelze rozhodnout, že se delikt stal (srov. rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 11. 12. 2000, sp. zn. 28 Ca 145/99).

10. Stěžovatel byl přesvědčen, že za dané situace je třeba zastavit řízení o celním deliktu podle § 66 odst. 2 správního řádu, protože odpadl důvod pro vedení řízení, kterým bylo uložení sankce za celní delikt. Podle stěžovatele rovněž nebylo možné uložit povinnost k náhradě nákladů řízení, protože správní orgány nerozhodly o porušení povinnosti ze strany stěžovatele.

11. Stěžovatel napadl také výrok II. rozsudku krajského soudu, podle kterého žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Považoval-li stěžovatel za nezákonný výrok o zamítnutí žaloby, nemohl souhlasit ani s výrokem o náhradě nákladů řízení, který vychází ze zamítnutí žaloby.

IV.

12. Ve vyjádření ke kasační stížnosti se celní ředitelství ztotožnilo s rozsudkem krajského soudu a odkázalo také na své vyjádření k žalobě. Ustanovení § 299 odst. 5 písm. a) celního zákona je podle celního ředitelství liberačním důvodem pro neuložení sankce za celní delikt, které však zároveň nevede ke zproštění odpovědnosti za spáchaný delikt (obdobně srov. zásadu trestního práva *nulla poena sine lege*). Toto ustanovení umožňuje zohlednit situace, kdy subjekt naplní skutkovou podstatu celního deliktu, ale následně učiní vše pro uvedení stavu do pořádku a zjedná ve věci nápravu, tzn. že uvede pravdivé a správné údaje. Není ve veřejném zájmu ukládat sankce za každé porušení celního zákona. K naplnění preventivní a výchovné funkce postačuje samotné projednání celního deliktu. Celní ředitelství proto nepřisvědčilo stěžovateli, že trestnost jednání není automaticky dána, jsou-li naplněny podmínky pro uplatnění zmiňovaného ustanovení.

13. Skutečnost, že „sankce nebude uložena“ neznamena, že „žalobce za správní delikt neodpovídá“. Celní ředitelství podpořilo svoji argumentaci odkazem na odbornou literaturu (Mates, P. a kol. Zásady správního práva trestního. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 172), podle které „Právní úprava zná též upuštění od uložení sankce (odkaz na celní zákon). Správní orgán pak v rozhodnutí o správním deliktu vysloví pouze vinnu odpovědné osoby, popř. též povinnost uhradit náklady řízení (odkaz na § 79 odst. 5 správního řádu).“ Pokud byl stěžovatel shledán vinným ze spáchání celního deliktu, správní orgán byl povinen mu uložit povinnost k náhradě nákladů řízení.

14. K odkazu stěžovatele na rozsudek Městského soudu v Praze čj. 28 Ca 145/99 - 41, celní ředitelství uvedlo, že toto rozhodnutí nedopadá na posuzovanou věc. Městský soud se zde zabýval výkladem § 11 zákona č. 64/1986 Sb., o České obchodní inspekci. Tento zákon neobsahuje ustanovení obdobné § 299 odst. 5 písm. a) celního zákona, závěry městského soudu o zastavení řízení proto v posuzovaném případě nelze použít.

V.

15. Nejvyšší správní soud posoudil kasační stížnost v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů a zkoumal přitom, zda napadené rozhodnutí netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3, 4 s. ř. s.).

16. Kasační stížnost není důvodná.

17. Nejvyšší správní soud nejprve podotýká, že v souvislosti s nabytím účinnosti zákona č. 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky, ve znění zákona č. 407/2012 Sb., stávající celní ředitelství, tj. i původně žalované Celní ředitelství Brno, zanikla ke dni 1. 1. 2013. V rámci nedokončených řízení ve správním soudnictví se dnem 1. 1. 2013 stal jejich nástupcem žalovaný.

18. V posuzované věci je sporným výklad § 299 odst. 5 písm. a) celního zákona, podle kterého sankce za celní delikt nebude uložena osobě, která učinila chybu v podaném celním prohlášení, ale prokázala, že učinila veškeré kroky potřebné k zajištění správných a přesných údajů. Stěžovatel je přesvědčen, že trestnost jednání není dána, jsou-li naplněny podmínky uvedeného ustanovení, protože řízení o celních deliktech je řízením o ukládání sankcí za správní delikty. Jinými slovy, podle stěžovatele platí, že celní orgán nemůže rozhodnout, že se delikt stal, neuloží-li za něj sankci.

19. Nejvyšší správní soud tomuto názoru nepřisvědčil. Z úvodních slov § 299 odst. 5 celního zákona („*Sankce nebude uložena ...*“) jednoznačně vyplývá, že toto ustanovení se vztahuje pouze na ukládání sankce, nikoliv na posuzování viny či odpovědnosti za spáchání celního deliktu. Lze z něj dovodit pouze tolik, že za splnění určitých taxativně vymezených předpokladů, celní orgán nepřistoupí k uložení sankce. Jedná se o případy, kdy (1) osoba vynaložila veškeré potřebné úsilí k odstranění závadného stavu, tj. chyby v podaném celním prohlášení, a kdy (2) došlo k porušení celních předpisů v důsledku vyšší moci, nehody nebo jiných okolností, které dotčená osoba nemohla ovlivnit, a tyto skutečnosti byly prokázány celnímu orgánu.

20. V prvním případě neuložení sankce představuje určitou motivaci pro osobu, která podala chybné celní prohlášení, aby dodatečně zajistila správné a přesné údaje. Je totiž zájmem společnosti, aby osoby uváděly správné údaje o zboží podléhajícím dohledu celních orgánů [srov. § 293 odst. 1 písm. b) ve spojení s § 298 odst. 1 celního zákona]. Uložení pokuty by se jevilo jako nepřiměřeně tvrdé, protože osoba se s veškerým úsilím pokouší napravit své předchozí pochybení. Ve druhém případě dochází k porušení celních předpisů mimo sféru vlivu odpovědné osoby, nezávisle na její vůli. Uložení sankce by tudíž odporovalo jejímu smyslu (viz rozsudek ze dne 30. 3. 2011, čj. 1 Afs 14/2011 – 62).

21. Jak bylo zmíněno výše, z úvodních slov § 299 odst. 5 celního zákona nepochybně nelze dovodit závěr tvrzený stěžovatelem, totiž že celní orgán vůbec nemůže shledat pachatele odpovědným ze spáchání celního deliktu, pokud za tento delikt nelze uložit sankci. Na posouzení otázky odpovědnosti předmětné ustanovení celního zákona nemá žádný vliv. Toto ustanovení nevede k liberaci. Liberací se rozumí zproštění odpovědnosti. Je-li dán liberační důvod, dochází k vyloučení odpovědnosti za správní delikt (viz např. rozsudky ze dne 29. 12. 2005, čj. 4 As 49/2004 - 74, č. 1562/2008 Sb. NSS, ze dne 24. 1. 2008, čj. 9 As 36/2007 - 59, č. 1533/2008 Sb. NSS, nebo ze dne 10. 6. 2010, čj. 9 As 71/2009 - 6). Liberační důvod lze dovozovat například z často se vyskytující formulace „*Osoba za delikt neodpovídá ...*“ [viz např. § 298 odst. 1 celního zákona, obdobně též § 125l odst. 1 zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), nebo § 141 odst. 1 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, a další]. Tuto ani obdobnou formulaci však předmětné ustanovení neobsahuje.

22. Pro srovnání a zejména podpoření argumentace, že § 299 odst. 5 celního zákona neobsahuje liberační ustanovení, lze odkázat na úpravu liberace v jiných právních odvětvích. Na poli občanského práva je liberace možná v případě škody vzniklé provozní činností, která byla způsobena neodvratitelnou událostí nemající původ v provozu anebo ve vlastním jednání poškozeného (viz § 420a odst. 3 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, podle kterého „[o]dpovědnosti za škodu se ten, kdo ji způsobil, zproští ...“, obdobně srov. § 2924 a § 2925 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, který by měl nabýt účinnosti od 1. 1. 2014). Byť citované ustanovení a § 299 odst. 5 celního zákona obsahují podobné podmínky pro svoji aplikaci („škoda byla způsobena neodvratitelnou událostí nemající původ v provozu“ a „k porušení celních předpisů došlo v důsledku vyšší moci, nehody nebo jiných okolností, které nemohla dotčená osoba ovlivnit“), jejich důsledky jsou zcela odlišné - § 420a občanského zákoníku vede ke zproštění odpovědnosti, zatímco § 299 odst. 5 celního zákona k „pouhému“ neuložení sankce. Lze dodat, že liberace se vztahuje pouze na případy objektivní odpovědnosti, kdy se nevyžaduje zavinění. O zavinění a případném vyvinění, tj. exkulpaci, lze hovořit pouze u odpovědnosti subjektivního charakteru (rozsudek č. 9 As 36/2007 - 59).

23. V oblasti trestního práva nelze hovořit o liberaci v právě uvedeném smyslu, protože trestní odpovědnost je vždy odpovědností za zavinění. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, však obsahuje ustanovení, podle kterých může být trestní odpovědnost zcela vyloučena, protože u posuzovaného jednání chybí protiprávnost (viz § 28 a násl. trestního zákoníku). Trestní zákoník rovněž pamatuje na okolnosti, které vedou k zániku trestní odpovědnosti (§ 33 a násl.). Tyto okolnosti, které nastaly po spáchání trestného činu, avšak ne dříve, než je o něm pravomocně rozhodnuto, způsobují zánik práva státu na potrestání pachatele. V takovém případě tedy trestní odpovědnost byla dána, ovšem z určitých důvodů zanikla.

24. V posuzované věci je vhodné blíže se zaměřit na jednu z okolností vedoucích k zániku trestní odpovědnosti, a to na účinnou lítost podle § 33 trestního zákoníku (resp. § 163, § 163b, § 147a nebo § 214 téhož zákona). K zániku trestní odpovědnosti v tomto případě dochází na základě následného dobrovolného jednání pachatele, který škodlivému následku trestného činu zamezil nebo jej napravil, nebo učinil o trestném činu oznámení v době, kdy mohlo být škodlivému následku ještě zabráněno. V citovaném ustanovení lze nalézt některé podobné prvky jako v § 299 odst. 5 písm. a) celního zákona, pachatel se totiž rovněž pokouší napravit své předchozí protiprávní jednání. Významnou odlišnost mezi těmito ustanoveními je však (obdobně jako ve shora zmiňovaném případě liberace podle občanského zákoníku) třeba spatřovat v jejich důsledcích. Zatímco § 33 trestního zákoníku výslovně stanoví že „[t]restní odpovědnost za trestné činy ... zaniká, ...“, § 299 odst. 5 celního zákona hovoří pouze o neuložení sankce.

25. Nejvyšší správní soud proto přisvědčil krajskému soudu, že správní orgány byly oprávněny (a dokonce povinny) neuložit stěžovateli sankci, shledaly-li naplnění podmínek § 299 odst. 5 písm. a) celního zákona. Tímto však nijak nebyla ovlivněna odpovědnost stěžovatele za protiprávní jednání spočívající v uvedení nesprávných údajů na celním prohlášení. Vzhledem k tomu, že stěžovatel porušil povinnost stanovenou v § 293 odst. 1 písm. b) celního zákona (opak ostatně ani netvrdil), celní orgány jej správně shledaly vinným ze spáchání celního deliktu podle § 298 odst. 1 tohoto zákona.

26. Uvedenými závěry se Nejvyšší správní soud neodchýlil od své dosavadní judikatury (viz rozsudky ze dne 19. 12. 2012, čj. 7 Afs 17/2012 – 40, a čj. 1 Afs 14/2011 – 62), podle které § 299 odst. 5 celního zákona obsahuje liberační důvody, které omezují odpovědnost delikventa. Přestože zmíněné rozsudky použily pojem „liberační důvody“ nepřesně jako důvody omezující odpovědnost, lze z nich bez jakýchkoliv pochybností dovodit, že pojmem „omezení odpovědnosti“ mínily pouze nemožnost uložení sankce za celní delikt, nikoliv vyloučení odpovědnosti jako takové.

27. Ustanovení § 299 odst. 5 celního zákona svým významem odpovídá postupu při upuštění od uložení sankce, byť se jeho formulace odlišuje od jiných právních norem obsahujících tento institut [viz např. § 11 odst. 3 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů; § 38 odst. 3 zákona č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci a omezení znečištění, o integrovaném registru znečišťování a o změně některých zákonů (zákon o integrované prevenci), ve znění účinném do 18. 3. 2013; nebo § 142 odst. 3 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů]. Citovaná ustanovení ponechávají možnost upuštění od uložení sankce ve sféře správního uvážení správního orgánu, § 299 odst. 5 celního zákona naproti tomu prostor pro správní uvážení nedává. Jsou-li naplněny v něm uvedené podmínky, správní orgán není oprávněn sankci uložit.

28. Vzhledem k tomu, že stěžovatel porušil povinnost stanovenou celním zákonem, protože uvedl nesprávné údaje v celním prohlášení, a tím vyvolal předmětné celní řízení, správní orgán prvního stupně byl povinen uložit mu povinnost nahradit náklady řízení podle § 79 odst. 5 správního řádu [ve spojení s § 320 odst. 1 písm. b) bod 1 celního zákona].

29. Zdejší soud souhlasil s krajským soudem i v tom směru, že v posuzované věci nebyly naplněny podmínky pro zastavení řízení podle § 66 odst. 2 správního řádu. Nedošlo totiž k zahájení řízení v téže věci před zahájením posuzovaného celního řízení, ani neodpadl důvod tohoto řízení. Takovým důvodem může být například smrt nebo zánik účastníka řízení, případně zánik věci nebo práva. Závěr celního orgánu o neuložení sankce takový důvod naopak nepochybně nepředstavuje. Zdejší soud neshledal ani jiné důvody uvedené v jiných ustanoveních správního řádu, příp. v jiných zákonech, pro které by bylo namísto řízení zastavit.

30. Zbývá doplnit, že rozsudek Městského soudu v Praze sp. zn. 28 Ca 145/99, který stěžovatel uvedl na podporu svých tvrzení, nedopadá na posuzovanou věc. Nejen že se toto rozhodnutí vztahuje k zákonu o České obchodní inspekci, který neobsahuje ustanovení obdobné § 299 odst. 5 celního zákona, ale nadto se zabývá zcela odlišnou situací, totiž postupem v případě uplynutí lhůty pro uložení sankce v průběhu správního řízení. Úvaha stěžovatele, podle které nelze rozhodnout, že se delikt stal, pokud za něj nelze uložit sankci, ob stojí pouze v případě posuzovaném městským soudem, tj. tehdy kdy došlo k uplynutí prekluzivní lhůty k uložení sankce [viz např. rozsudky ze dne 30. 10. 2003, čj. 6 A 99/2001 - 47 (k § 9 odst. 1 zákona č. 9/1991 Sb., o zaměstnanosti a působnosti orgánů České republiky na úseku zaměstnanosti), ze dne 21. 7. 2005, čj. 4 As 27/2004 - 71, č. 694/2005 Sb. NSS (k § 20 odst. 6 zákona č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání), nebo nález Ústavního soudu ze dne 17. 3. 2010, sp. zn. I. ÚS 947/09

(k § 8 odst. 5 zákona č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy a o změně a doplnění zákona č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, ve znění pozdějších předpisů)], nikoliv však v posuzované věci.

31. Nejvyšší správní soud neshledal napadený rozsudek krajského soudu nezákonným, proto kasační stížnost zamítl (§ 110 odst. 1 s. ř. s.).

32. O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti Nejvyšší správní soud rozhodl podle § 60 odst. 1 věty první s. ř. s. za použití § 120 s. ř. s. Stěžovatel nebyl v řízení o kasační stížnosti úspěšný, proto nemá právo na náhradu nákladů řízení. Žalovanému, jemuž by jinak právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti příslušelo, soud náhradu nákladů řízení nepřiznal, protože mu v řízení o kasační stížnosti žádné náklady nad rámec běžné úřední činnosti nevznikly.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně 30. srpna 2013

JUDr. Jan Passer
předseda senátu